

БИСТИЦ ТӨРЭЭН ЧУРТУВУСТУН ЧАА УЖУДУУШКУНУ

Ужудуу үнөр шөл — социализм!

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУН чугаазы

Эргим эштер, москвачылар!
Эргим чыгыс ада-чуртуулар!
Бүгү делегейин хамаатылары!
Бистин Төрөн чуртувуска байыр-
лаадык бо хунде, октаргайнын маа-
дыры Герман Степанович Титов-биле
ужуражышкынын хундунде, бис
Кызыл шөлге, өрте-буруну Кремль-
диң ханаларынын чыныга база кат-
тан чыгып турар-дыр бис. Бо шөл
дык хей шыларангай болушкуну-
нары көргөн, бистин Төрөн чурту-
вустун төөгүзүнде хей-хей чүдүлөр
оон-биле холбошкан.

Бистин улуг башкымыс болгаш
баштычмыс Владимир Ильич Ле-
нин моортан, Кызыл Шөлдөн, улуг
эвес совет самолётун ужудуушкуну
көрүп турган. Мынча чугаалажы
турганын шыкшап, ол аэроплан
улуг эвес дүгдө-биле бекке эвес
ужуду турган. Чугале шөлүгү эвес,
дөргөн хире-ле чыл эркен оонда,
бис бо-ла шөлге октаргай маадырыга
улуг күзөл-сорукутун, маадыры бөл-
гаш дидим чоруктуң кижизинге ийи
уда байр чедирип турар чорук кан-
дык бир кайгамчык улуг болгаш соруу
кириктик демдек болуп турар. Ок-
таргайнын ийи акшикылары — Юрий
Гагарин болгаш Герман Титов шы-
лап мынд маадырларын төрөн
бистин улугузуу качап чоргаарла-
мас база качап өөрүсө бою. Олар
кайына-да алдарык комсомолдун,
бистин коммунисттеринин ленинчи
улуг партиямыстың кижизинде-
ри-дир.

Бистин эргим Ильичымыс бичин
болгаш оожум чоруктуң самолёттук
баштайгы ужудуушкунун моон көр-
үп тура, бистин совет Төрөн чурту-
вустун келүрүп үнгөн бөгүтү
бедистерин мынчаарда-ла ол тоданы
бекке өтүр көрүп билип турган. Ле-
нинчи чыгыларын күтүшпешкан,
социализмин тургускан бис. Бистин
Төрөн чуртувусу эртемге чаа-чээ
оруктарын ажытпашкан, депшилге-
дик кижилер төрөлгөтөнүн баштынча
ам чоруп турар.

Август 6-нын хүнүзүрөгү эртемни-
де Совет Эвилелинин хамаатымыс
коммунист майор Герман Степанович
Титов «Восток-2» корабль-спутникке
черни долдандып кайтамчык улуг
октаргай аян-чорун кылып чоруп-
тарга, бүгү делегей кайган. Ол
эртемчегин дегемдерин эргий кел-
ген болгаш 25 шаптан дүргүзүндө
Чер бөмбүрүзөн 17 катан долдандып
ужуккан.

Иет, эштер, «Бүгү өртемчегин эр-
гий келдим» деп мыра ираап турар
мышкап, бистин космонавтарымыс
шынап-ла: бүгү өртемчегин эргий
ужууттубуз, мынчаларок Төрөн
чурттан чараш чагай черни ка-
йына-да тыпшадымыс деп чугалап
болулар.

Кайда-да эки, мынчаларок Тө-
рөн чуртувуса төртинчи эки. Кижилер
боттарынын күш-ажылы-биле
делегейин каастап турар. Бис боду-
вустун социализм чуртувусу-биле,
база оон чедикшиктерин-биле чор-
гаарланып турар болгаш коммунизм-
ге дидим буртунаарга дөшү улам
улуг антаушкан-биле ажылдар бис.
Бистин баштайгы космонавтары-
мыстың соо-биле бистин чуртун
болгаш эске-даа чурттарынын эске
космонавтары чоруттары мышкап,
коммунист келер үеке совет улугу-
туң айттып турары оруктап бүгү
улустар база чорутулар.

Оруктары эң баштай ажып эр-
тип, ажыдып чоруп баштайгы хай-
гыччалар-географтар дөгү космонав-
тар салерге баштайгы орукту ажы-
дып чорутуу берге-ле, мынчаларок
болууду ажылынын үр-түндөдөдөрүн
көрү чагай болгой. База ол мы-
каш бистин улугузуу, бистин Комму-
нист партиямыс коммунизмге
орукту эң баштай салып турар.
Бистин оруктарымыска бергелер та-
варжып турар, мынд болза-да бис
оларын ажып эртип база боду-
вустун күш-ажылымыстың үр-түндө-
дөрүн көрүп, коммунист турту-
вушкунда чедикшиктерге өөрүп
турар бис.

Азиянын болгаш Африканын, Ев-
ропаның, Американың болгаш Ав-
стралиянын чурттакчылары совет
космонавтын үнү дымнаанар. Ол
үн болза бурган бугдурен чүдүлү-
үвү эвес, кижини хоозун боданын-
дан тымышкан дөгү чурттакчынын
үвү эвес. Ол үн болза Чер планета-
зынын кижизинин үнү, чаа соци-
алист делегейин кижизинин үнү-
дүр. Мынчанга бүгү Чер бөмбүрүзө

орус чуганын, черини бүгү динте-
риниң улустарына чагай күзөл-
сорукутун байырып дыннаан. Майор
Титовтун эрес-маадыры чоруп киж-
и төрөлгөтөнүн төөгүзүнгө кирип,
мөңгө аттар.

Эргим Герман Степанович, Ко-
мунист партиянын Топ Комитетин-
ин, ССРЭ-нин Дөди Советинин
Президиумунун, Совет чазактын,
бистин бүгү-ле маадырың улугузу-
вусу өмүзүндөгү Силерге ийи бай-
ыр чедирип, база Силериниң кылган
эрес-маадырың чоруктарыңар дөш
Силерге чуреттин ханызындан
өрүп четтиришкенин илердеп тур
мен.

Бистин эртемденеривис, кон-
структорларымыс, инженерлеривис,
техниктеривис болгаш ажылычына-
рымыс күчүлүг ракеталарын болгаш
«Восток-1» база «Восток-2» мышкап
мынд кайтамчык эки космиктиг
корабль-спутниктерин тургусканын-
га совет кижилер чоргаарланып тур-
ар. Ол магалы чагай машиналарын
тургузарына кайы хире угаан
болд, күзөл-соруу болгаш билди-
билдик саздынаан дөр.

Гений болгаш күш-ажылы-биле
өртемчегин эрик чок далайларын
штурман турар октаргай корабль-
дерин тургускан бистин эртемдене-
ривиске, конструкторларымыска, ин-
женерлеривиске болгаш ажылычына-
рымыска чер кырында бүгү улуг,
бүгү ак-сеткилдиг кижилер байыр
чедирип база оларын алдаржыдып
турар.

Эргим эштер! Октаргайже ужу-
душкуну анаа-ла херек эвес, оон
эгертинимс ирктарында селгүсү-
төшкни эвес, а харын кижизиниң бү-
гү-ле сазын-сеткил болгаш мага-
бот талазы-биле күштерин мобили-
заастарын негеп турар нарын бол-
гаш кымыкмакы күш-ажылы болурун
бис шүтүвүс эки билди бис.

Бистин космонавтымыс өртем ши-
чкелдеринин улуг программанын
чайынаачка күсүткен болгаш ол
чорук чаа-чаа медерлер-биле эртемни
байдыр. Эш Титов октаргайга бир
дүн-хүн иштинде чоразымын оон-
да черге омак-сергек, быжык-шы-
рак болгаш амьдралчы өөрүшкү-
дүгү өп келген. Мынчаарга «Восток-
2» корабль октаргайга 700 ажык
мүң километр ужуток деп болдуп
кээрге сеткил-сагын шүт-ла хаара
тутулуш кээр мышкамы. Эш Титов-
тун октаргай ужудуушкуну Черден
Айга чедир база оон дедир өп кел-
ди орук-биле деннежер. Кижилер баш-
карган октаргай корабльдерин Айже,
Хүн системанын планеталарычче
оруктары салыр үе мынд-ла ирэк
эвес дээринге бис бузуреп турар
болгаш билди бис.

Бистин Төрөн чуртувусу октаргай-
ге орукту бир-ле дугаарында салып
турарына партия, чазак, бүгү совет
улус чоргаарланып турар, эш
Титовтун улуг эрес-маадыры чоруп
үчүр бистер шүтүвүс бедин-биле
уулап турар бис.

«Восток-2» корабль-спутникке
октаргайже шыларангай ужудуу-
шкуну ботандырганы дөш, ССРЭ-
нин Дөди Советинин Президиуму,
Герман Степанович Силерге Совет
Эвилелинин Маадыры атты тыныска-
нын дыналымы мөңгө улуг сеткил
хамышкынын-дыр. Ол бектик ал
болгаш шыларангай шаптал-биле
Силерге чуреттин ханызындан бай-
ыр чедирип тур мен.

Ол мышкап «ССРЭ-нин ужудукчу-
космонавты» атты Силерге база ты-
ныскаан. Ам Силер ажидер Юрий
Александрович Гагарин-биле ийилээн ол
алдарың атты эдилер силер. Ийи-
чалажык чугале даразында ужу-
душкунга чедир, а мынча чаа-чаа
совет ужудукчу-космонавт көстүп
келер. Силериниң ужудукчу-досмо-
навтарынын өг-бүдөсү эвес болгаш
быжыгар дээринге чалгынмей бол-
гып болур.

Герман Степанович, Силер Совет
Эвилелинин Коммунист партиямыс
нын кижизинге кандидат болуп
октаргайже чоруткан силер, мынд
болза-да берге ужудуушкунуң үе-
зинде турштук коммунист кылдыр
бодунарың ач чоран силер. СЭКП
Топ Комитеди Силериниң кандидат
станжар төнөмдө-ле коммуни-
сттерин улуг партиямын кижизу-
нүңе Силерини хулаеп алган. Силер-
ниң амьдралчыларда ол улуг бо-
лушкунуң-биле Силерге байыр чедир-
ип тур мен.

Силериниң төрөдөрлеринге — Алек-
сандра Михайловнага болгаш Степан

Васильевичке улуг хүндүткел-биле
байыр чедирип тур мен. Оларда чор-
гаарлап чүвө бар, олар эрес-маа-
дырың ооду кижизиткен. Ол — бо-
дуңуң Төрөн чуртун алдаржыда-
рыңа кезээде белең, эрес-дидим киж-
иниң өстүрери болгаш кижизиде-
ри — улуг аас-кежин-дир! Герман
Степановичиниң кадайы — Тамара
Васильевнага бис байыр чедирип ба-
за Төрөн чурт дөш маадырың чор-
уктарыңа мык кижизин эрес-маа-
дырың үдөсүн дөш аңаа сеткили-
вис ханган.

Эргим өнүктүр, эштер!
Бо хүнүңдө бүгү-ле депшилгедик
кижи төрөлгөн совет эртемниң
болгаш техниканың шыларангай
тиңгелдеринге ийи байырың чедир-
ип база чер кырыңа тайбының
болгаш сарымы угаанын тиңгеле-
ди дөш октаргайга маадырың чор-
уктарың кылгып турар совет кижиле-
рге байырың адыш чазакп турар-
ла.

Совет улус делегейин төөгүзүндө
бир дугаарында Черни баштайгы
кымыка спутниктин кылган болгаш
салып үндүргөн, анаа улаштыр
алээн хей спутниктерин, октаргай
ракеталарын болгаш октаргай ко-
рабльдерин салып үндүргүзүлдү, мы-
нд ийи-биле кижилер төрөлгөтөнө
октаргайже орукту ажыткан. Ок-
таргайже көдүрүп үнгөн, октаргай
оруктап бүгү Чер бөмбүрүзөн дескин-
диг ужуток баштайгы кижилер ССРЭ-
ниң хамаатымыс коммунист, агмы
үеде бүгү делегейге ат-сүрагалып
ужудукчу-космонавт Юрий Гагарин
болган. Бистин планетамысты дескин-
диг эртемниң октаргай ужудуу-
шкуну дүн-хүн иштинде ажы үеде
кылган болгаш бодуңуң кораблин
Чер кырыңа меңи-чагай чедир-
ип келген, октаргай ужудуушкуну
үнү чаа маадырың — Герман Титову
бөтүн бис алдаржыдып турар-дыр
бис. Ол база совет хамааты болгаш
база-ла коммунист кижилер болган!

Октаргай дегемин өөрөнч көрү
таллаң-биле бистин чедикшиктер-
ивис — бо дөрге социалист Тө-
рөн чуртуну күчүлүг бугдүрүкчү
күштерин хөгжүлдү талазы-биле со-
вет улустун улуг чедикшиктериниң
көргүзүлү, бо дөрге социализм-
дин бектик шынарларынын, оон ка-
питалист системаның артык күш-
түзүн көргүзүп болуп турар. Со-
циализм — ол дөрге Совет Эвилели
бодуңуң октаргай корабльдерин са-
лып үндүрүп турарың мык ол быжы-
рмычалык ужуду үндүрүлө шөлү
ол дөргөн барыны талазы делегей-
лик сарымдык кижилери хүдөөн
көрбөй барып шыдашас.

«Восток-2» октаргай кораблинге
ужудукчу-космонавт эш Титовтун
ужудуушкуну бола совет эртем-тех-
никтиг угаан-болдандарын анаа-ла
бир эөлөгөтүк чедикшиктерин, совет
кижизин анаа-ла бир маадырың
дайыңчы болгаш эрес чоруп эвес-
тир. Бо факт дөрге аажок чугала
ужур-дуалык утка-шынарым боду-
да сиңирип турар. Мында бистин
бирги черегиниң индустриализмдиң
күчүзү-да, совет эртемниң болгаш
техниканың дөди чедикшиктеринде-
да, массаларын салым-чазанынын
болгаш аргалынын ажылып, меде-
редик ажылы-нше болгаш сорукутун
чогадымы чорукче бөдүтү хоста-
лганы кижиге бирип турар совет тур-
густунуң амьдралчы чагай күжү-
дө мөңгөтөгөнүн. Мында, бо кай-
гамчыктык фактыда бистин улугузу-
вусу эртемни демиселдиң болгаш күш-
ажылың алдарың бүгү орун-да,
бөгүңү чалытпашмас күчү — бистин
Төрөн чуртувустун улуг чагайы-
даа, оон буртуулар чаа-чаа бедик-
терге, тайбынын, хосталганын
болгаш улустарың найыралынын
идеалдарыңа чүткүлү-да илерет-
тинген.

«Восток-2» корабль атомнуг бөм-
балар-даа, кандыг-бир эске өлүмдү
төсө-даа ал чорбаан. Эске өтөсө
кылымда спутниктерге болгаш
октаргай корабльдерини мышкап, оон
чепселенишкениңе чүткө оларын
дузам-биле кижилер бойдустан кы-
рында болурун эргенен быжылап,
оон байлаларын болгаш чакыты-
нын кижиге бараан болдуларыңа
ажылаар ужурут эртемниң тайбын
приборлары чораш. Диптерин кы-
ры-биле ужуп эртипшан, совет киж-
и бодуңуң байырың чериниң бүгү
улустарыңа чедирип чораш. Совет

рааннар. Макеттин алаанды «Бис
база октаргайже баар бис!» деп
өстөрүн бижөөс.

Москваваларын чыскаалы ийи
шапта үргүчүлөөс. Чыскаалга ийи
чүс мун кижилер киришкен.

(СЭТА).

Эш Титовче көрүмүшкан, Н. С.
Хрущев мынча деп чугалаан: —
Бистин Төрөн чуртувустун, бистин
ленинчи партиямыстың шыңчы бол-
гаш алдарың огул дөш, Силерни
база катан дымзын-биле кужакта-
ры ботгаш ошшаарын чөпшөөр
көрүр.

(Эш Хрущевтун чугаазы димнит-
тиг болгаш үргүчүлөгүдиг адыш
часканынчыры-биле хей удаа үзө
киркип турган).

(СЭТА).

Кремльдин Улуг ордузунга хүлээп алышкын

МОСКВА, (СЭТА). Август 9-та,
Кремльдин Улуг ордузунун Георгий-
евскы залына СЭКП Топ Комитеди,
ССРЭ-нин Дөди Советинин Президи-
уму, ССРЭ-нин Министрлер Чөвү-
дө октаргай делегейне кижизин
чаа ужудуушкуну ботандырганын
хандырган эртемденеринин, кон-
структорларынын, инженерлеринин,
техниктерин болгаш ажылычына-
рынын шыларангай маадыры чор-
урунга болгаш ужудукчу-космонавт

октаргай корабли октаргайнын дег-
еминге бодуңуң ужудуушкунун тай-
бынын болгаш улустарың найы-
ралың медөлекчи кылдыр кыл-
ган.

Чангыс-даа чуртта оларга денне-
жер ракетка чок куштук бистин кү-
чүлүг ракеталарымыс тайбын сору-
галарын шиктирлээринге, өртем-
чей дугайында бистин билгилеривис-
ти калбартырга болгаш ханмыла-
дырыңа ажыгалтышып турар. Ок-
таргайже өсөлгү ужудуушкунуң үе-
зинде совет эртемниң алган чаа ме-
дөдөдери болу эртемденеринин, бүгү
улустарың ажыгалың апаар бол-
гаш оон-биле бүгү кижилер төрөлгө-
төнүн депшилгедик херөөтө, тай-
бынын херөөнге чагай бараан бо-
лушкуну болу бөр.

Совет кижилер тайбың дугайын,
бүгү кижилер төрөлгөтөнүн аас-ке-
жинин дугайын бодап турар. Бир
эвес улустар шериг чарыгалдары-
ның ар үргөтөсүн хосталы берип,
ол аажок хей акша хөгжүлгөр ки-
жилерин материалдык болгаш
угаан-болд негеддерин улам долу
хандырыңче, эртемни хөгжүл-
деринге улаңган турган болза, улус-
тар кайы хире чик тынбайлар э-
тик.

Эштер! Бис магаданчык үеде
чуртап турар-дыр бис. Октаргайны
шиңгөдип алып талазы-биле чаа
улуг маадыры чорук бистин пар-
тиямыс база бүгү совет улус поли-
тиктик болгаш күш-ажылы аажок
улуг көдүрүшкүн-биле СЭКП-нин
XXII съездинге белеткенп турар
үеде бодуңган. Ол онза съезд бо-
лур, ол болза төөгүтүг сорулганы
күсөдир — бистин партиямыстың чаа
Программаның бадылаар ужурут.
Совет улустун мурунуга кайы хире
улуг-чагай делегейер ажытыгы-
нын Программаның төлөвилегинде
бүгү делегей көргөн. Чон — төөгүңүң
тургузучулары, бодуңуң аас-кежи-
нин дарагы. Бүгү совет кижилер
ниңгиледик чагай чорунга улам
эки ажылаң түдүм-на, бис комму-
низмдин белин улам дүргөн чедип
ал, бүгү кижилер төрөлгөтөнө келер
үеде орукту улам дүргөн салыр бис.
Мынчанга, бистин улугузуу Ко-
мунист партиямыс удуруталазы-
биле моон сонгар-да мурунда турар
сорулгаларың бединге туруп шы-
даар дээринге бис быжымы-биле
бүтүрө бис. Социализм эң баштай
тургускан, октаргай орукту эң
мурун салган бис. Бистин чуртувусу
коммунизмге мурун бар чорут.

Совет кижилериниң октаргайга
болгаш черге улуг маадыры чор-
уктарын бөгүн демгелештишкан,
бистин чедикшиктеривис үргүчү
өзүп турар дөш, партиянын XXII
съездинге бистин Төрөн чуртувусу
тайбын тургузукчу күш-ажылыңа
чаа-чаа чедикшиктерин ужураш-
кын дөш бүгү чүвени кылыры эр-
гежөк чугала. Бистин партиямыс
ам болур съездинге холбаштыр
алган боттарынын социалист хү-
дөөлөдөрүн күсөдип турар үдө-
лүр бугдүрүгөдөр, тутулгар, колхоз-
дор, совхозтар коллективтеринге ал-
дар болгаш мактал! Завотун азы
колхозтук күсөттинген план бу-
рүзү — ол база-ла ужудуушкун, кел-
ди үеке ужудуушкун.

Бодуштуу кызымаккай күш-
ажылымыс-биле экономика, күрүбө
болгаш культура тургузуушкунуңа,
совет улустун амьдрал байланын
экиндеринде чедикшиктерин көү-
дөдилер, эштер.

Бистин күчүлүг социалист Тө-
рөн чуртувусу, коммунизмин тургу-
зукчу — бистин маадыры болгаш
салым-чазанын улугузуу дегелере-
зи!

Бистин чуртувусту коммунизмге
бүзүрөдиг алпар чоруп ленинчи
Коммунист партия дегелериниң
Делегейге быжык тайбын дегел-
ер тургун!

Эш Титовче көрүмүшкан, Н. С.
Хрущев мынча деп чугалаан: —
Бистин Төрөн чуртувустун, бистин
ленинчи партиямыстың шыңчы бол-
гаш алдарың огул дөш, Силерни
база катан дымзын-биле кужакта-
ры ботгаш ошшаарын чөпшөөр
көрүр.

(Эш Хрущевтун чугаазы димнит-
тиг болгаш үргүчүлөгүдиг адыш
часканынчыры-биле хей удаа үзө
киркип турган).

(СЭТА).

Совет Эвилелинин хүндүлүг хамаатызы

Угбандан байыр Айыткаар бис

Совет Эвилелинин Коммунист
партиямыстың чаа Программанын
төлөвилди болза, бистин кайтам-
чыктык Төрөн чуртувуска комму-
нисттиң ниңгиледи тургузарың
өндүр улуг сорулгаларын айтыкан.

Тайбынын, ден эргенин, аас-ке-
жинин, хосталганын ол кайтам-
чык улуг сорулгаларын күсөдиринге
шудургу күш-ажыл негеттинер
Партиянын Программанын төлө-
вилдин бадылаар СЭКП-нин XXII
съездинге күш-ажылчы белектиг
ужуражыры-биле бо чылын хойла-
рынын семитилгезин эки чорудуп,
кышка бүгү тала-биле белеткенп,
20 тонна сигенин белеткенп алыр
мен. Амгы үеде Улук-жыры деп чер-
де кыштавыс кышка белең болгаш
10 тонна ногаан сигенин белеткен
алган бис.

Лениндин тутун бедик туткан
Совет маадыр майор Герман Степа-
нович Титовтун башкарганы «Во-
сток-2» деп космиктиг октаргай ко-
рабль делегейин дескиндр ужуп,
тайбынын үрөсүнө тарааш
келген. Бектик дагар чурттуг ка-
ларчы угбанын байырын хүлээп
ап көр, огулм.

У. НАНДАН,
Социалист Күш-ажылдын
Маадыры, «Тэгли» совхозтун
хойжуу.

Партиянын XXII съездинге бе-
лек кылдыр алган хүдөөлөгүсти ка-
дайым О. Кызыл-биле багай эвес
күсөдип, төрүр 404 хойнүг 414
хураганарын меңди доруктурбу-
шаан, хой бурзуңден 3 кг дүктү
алдымыс. Бистин хүдөөлөгүсти моон-
биле күсөтпөне бергени ол эвес.
Герман Титов октаргайже ужудуу-
шкуну СЭКП-нин XXII съездинге
алдар болдурган, а бистин хоюус
ам-даа оодап турар. Ам-даа кыр-
гып болур хураганнамыс бар.
Мынчанга чүс бол хойга онааштыр
120 хураган, бир хойдан-на 3,2 кг
дук алыр дөш чагай хүдөөлөгүсти
күсөткөш, төрөн Коммунист пар-

Хүндүлүг аалчымыс болур силер

Маадыр-космонавт Герман Титов
орус азы украин суурларга, дагыл
черлерде аалдарга болгаш улуг хоо-
руйларга — кааа-даа чедип көзүр, ол
үргүчү-ле хүндүлүг аалчы болур.
Бир эвес ол бистинге чедип көр
болза бистин суурууска улуг ба-
кайрал болур. Герман Титову бүгү
совет суурлар мычар уткуп алыр
деп бодар мен.

«Восток-2» корабль-биле Герман
Титовтун чер-делегейин каш-каш
дескиндр ужуткаш келгени кай-
гамчыктыг машинаның дугайын та-

тиямыстың эөлөгөтүг XXII съезди-
нинге айыткаар бис.

СЭКП-нин Программанын төлө-
вилди бистери күш-ажылчы улам
соруу кирип турар. Коммунизмин
тургузарынын өндүр улуг сорула-
лары-биле сиңиккен төөгүлүг до-
кументиниң айтыкан орук-биле
ажылаар, чурттар, өөрөнр улуг
аас-кежитки үеде чурттан турар-
дыр бис.

Күш-ажылга улуг соруургалымыс-
ты улам-на салып, төрөн колхоз-
вустуң экономикамын чечекте-
лишкенин херөөнө үлүүвүстү
кирип бис.

О. БАЙЫРТЫ,
Чөөн-Хемчик районун Ленин
аттыг колхозтун хойжуу.

«Восток-2» корабль-биле Герман
Титовтун чер-делегейин каш-каш
дескиндр ужуткаш келгени кай-
гамчыктыг машинаның дугайын та-

Екатерина ЮРШЕВА,
Москва облазынын Ступинск
районун «Чаа амьдрал»
колхозтун саанчымы.

СЭКП обкомунуң бюрозунда

„Кызыл партизан“ совхозтун комбайнерлериниң ажык чагаазының дугайында

ХҮННҮҮ АЙТЫРЫЫ-ЧУРТТАЛГА ТУДУУ

Чокка чаа Кызылга хоорайны туудуу организациаларынын партия активини хурамы болуп эртен. Партиянын XXII съездинде алдар болдуран социалисттик чарыкча кыры тура туудууларын алган хулаасаларынын куууседеленини болгаш оларнын моон сонгоаргы сортугаларынын дугайында илеткелди СЭБП хооромуууну бири секретары эш П. Т. Иселева кылган.

СЭБП-нин чаа Програмазынын төлөвиленинде туудуу ажылдарына комплекслиги механизацияны болгаш туудууну индустриалдык методтарын калбаа-биле ажылдарына база туудуу ажылдарынын организацианын белик денелге удурутун оналган айтыш турбузе, Кызылга чуртталга объекттарынын туудуу шыдаары аргажок оожум темпелер-биле чорутууну турарын илеткелди демделген. Бо чылын Кызылга чурге чуртталга туудуунга 1 миллион 669 муң рубль тууну фондуну тускайлаан, 14167 дербелчин метр чаа чуртталга бажынарнын ажылга кырыери планда көрдүнгөн. Ам бо хүнердеги байдалы ап көөрге чуртталга туудууну планы удуруну кырында белген. Чуртталга туудуунга тускайлааттынган фондунуларын август 1-ге чедир чурге 700 муң рубль чарыдалган азы план куууседелди 40 хуу белик четпезен. Эртен чеди айларда чурге 4851 дербелчин метр чаа чуртталга бажынарны ажылга кырыертинген.

Кызылга болгаш областа эң удуз туудуу организациаларынын бирези болур «Тыва туудуу» трезини удуруне хоорайнын чуртталга туудууну планынын 74,1 хууу оналжып турар.

Трест айларын болгаш кварталдарын туудуу планын удуручу чедир кууусетпей белген. Чеди айларда трест чуртталга туудуунга тускайлааттынган фондунуларын чурге 38 хуууну ажылгаан болгаш планда көрдүнгөн 10213 дербелчин метр чаа чуртталга бажынарнын дун чурге 3134 дербелчин метрин ажылгаала кырыер. Ол шыкша, хоорайнын еске-даа албан организациа черлеринде чуртталга туудууну темпелери жокулуп турар. Туудуу ажылдарынын шынары кууду, төлөвилелден кажымышкыныары ууда-тараа болдуруп турар, оон уламандан ажылга туйр кылышыкынар көвүдөн.

Инукуатор станцияны (директору эш Девиев) 36 аал ишти чурттаар бажынын туудуун ийи чыл иштинде удуручуп белген. Мында туудуу ажылдарынын шынары деннин багай, мычангаш ол туудууну куруне комиссияны хүлөп албаан. Областың суг ажил-агыи өргөлдө (начальниги эш Власенко) бо чылын чуртталга туудуунга 20 муң рубль тууну фондуну чарыдалар ужураут тургаш, амга чедир чарыкча-даа дербелчин метр чуртталга шыауу ажылгаала кырыер. Харин-даа эш Власенко «бисте туудуу баазаны чок, мычангаш планын куууседип шыла-вас бис» дээр хөонерин илередип турганын илеткелчи буруу шаап тугаалаан.

Хоорайнын ултуну бодурулгелеринде болгаш албан организациаларында чаа чуртталга черлерини хуваадызын шык эвес кылып турарынын фактыларын илеткелчи айтыган. Кызылдын № 1 чурге АТБ-ында (начальниги эш Зандев) чаа чуртталга бажынарны хууузда бажынык кижилерге берип, манаш белген ажылчыныары херекке албайн турар.

Чедир кылдымын бажынарны кылдынар чамдык албан черлери амгыда чедир практикалап турар. Чижээ, областың калды камгалаа кылдып 1960 чылда-ла экин училешенин чедир кылдымын объекттигин ажылгаала кырыер. Мында стругулар бир чыл ажык чурттап турар болза-даа, туудуу

ажылдары ам-даа доовулаан, объектиде быжылган автомашына чурге 50 хуу ажылгааттын турда, еске объектиде автомашына 200—300 хуу чедир бодуручүлүг ажылгааттын турар. Моон сонгоар треске тускай диспетчер пунктууну тургаш, туудуу материалдарынын сөөртүлгезин төшүтүнгөн арга-биле чорудары чугула—деп ол саналаан.

Областың суг ажил-агыи өргөлдөниң начальниги эш Власенко бодунуң саналына Кызылга фабрика-завод өөредилгезин организациаларын чугулазын демделген. Туудуу талазы-биле тускай мергежилди кадрларын областа өзөкжин ажылга-лап алгаш, чиле кончаа сүрүкчүлери кижилер албан организациаларын чаа туудууларын белик төлөвилдик ажылдарын кылып доовула-ла, ара каапкан чорутуур, оларын еске бир организациа ажылга шык чок хүлөп ап турар. Шак ыдык ак-сеткилдик эвес кижилерин амжыгытпас төлөдө, туудууну яны-буру мергежилдерин өөредилгенин тускай школаларын хоорайа ажылдарынын чугулазын ол оратор чугаалаан.

Хоорайнын туудуу черлеринде куш-ажылдын организацианы кууду, хөй-хөй туудуулар ажыл шыгынын барык чартык кезин туудуу материалдары сөөртүп келдирин манаш, далас өрттирер турар. Ол шыкша «Тыва туудуу» трезинде механицини күчүлери догуз-биле ажылгаалай турар. Ийи кожа объектилерин бирезинде калдурут кранны тургускан, ол чурге 50 хуу бодуручүлүг ажылгааттын турда, божамында туудуу бугу ажылдарын хол-биле куууседип турар таварыгалар бар. Моон сонгоар туудуу ажылдарына комплекслиги механизацияны болгаш кооперасчыдылганын калбаа-биле ажылгаары чугула дээрин СЭБП хооромуууну ултуну болгаш транспорт килдинини өргөлдөкчиз эш Луцинов чугаалаан.

Хоорайнын туудууларын бири чартык чылда планга чедир 2000 дербелчин метр чаа чуртталга черлерин ажылгаала кырыер-нер. Тускай өртемлик кадрларын белик чуртталга шөлү-биле четче хандырын шыдавайн турар бис—деп хоорүүссөк дөргазынын орадалжык эш Ивлин чугаалаан.

Туудууну шынары кончут багай. 96 аал ишти чурттаар бажынын ажылгаала кырыерден бөрү чурге 7 ай эртен, мында чамдык өөредилге ам капитал септелге чорудары негеттин турар. Мындык чажыктерин ам-даа хөйну көргүзүп болур. Чамдык организациаларын удуручуларын харысалга чок чорунуу уржууну туудуу ажылдарын чорударын дурмуунун каржылы-биле хажылып турарынын фактыларын бар. Чижээ, 96 аал ишти чурттаар ийинги бажынын туудуунга канализация онгары казып турар уде «Тыва туудуу» трезини удуручуларын харысалга чок чоруу-биле телефон шугуму удузган. Ол чорук курунеге 10 муң ажык рубль когаралды чедирген дээрин ол-ла оратор саналаан удуручүлөэн.

«Тыва туудуу» трезини кол инженер эш Трещенин, Элегес шахта өргөлдөниң туудуу участкагуну начальниги эш Синков, туудуу материалдары болгаш конструкторлар бодурур комбинаттын директору эш Тимучун оларын саналдары бот-шугумчүлөг дүшпөс, ажыл-агыйжы анализ чок болганын хураалдын иржикчилери демделгезинер.

СЭБП хооромууну ийинги секретары эш А. В. Анукунов хураалда дегерейлге чүве чугаалаан.

Хоорайла чуртталга туудууну темпелерин дүргөлдөп болгаш куууседир чедип алыр талазы-биле толаргай шийтирини хураалга хүлөп алган.

Мунуңга бир объектиде быжылган автомашына чурге 50 хуу ажылгааттын турда, еске объектиде автомашына 200—300 хуу чедир бодуручүлүг ажылгааттын турар. Моон сонгоар треске тускай диспетчер пунктууну тургаш, туудуу материалдарынын сөөртүлгезин төшүтүнгөн арга-биле чорудары чугула—деп ол саналаан.

Областың суг ажил-агыи өргөлдөниң начальниги эш Власенко бодунуң саналына Кызылга фабрика-завод өөредилгезин организациаларын чугулазын демделген. Туудуу талазы-биле тускай мергежилди кадрларын областа өзөкжин ажылга-лап алгаш, чиле кончаа сүрүкчүлери кижилер албан организациаларын чаа туудууларын белик төлөвилдик ажылдарын кылып доовула-ла, ара каапкан чорутуур, оларын еске бир организациа ажылга шык чок хүлөп ап турар. Шак ыдык ак-сеткилдик эвес кижилерин амжыгытпас төлөдө, туудууну яны-буру мергежилдерин өөредилгенин тускай школаларын хоорайа ажылдарынын чугулазын ол оратор чугаалаан.

Хоорайнын туудуу черлеринде куш-ажылдын организацианы кууду, хөй-хөй туудуулар ажыл шыгынын барык чартык кезин туудуу материалдары сөөртүп келдирин манаш, далас өрттирер турар. Ол шыкша «Тыва туудуу» трезинде механицини күчүлери догуз-биле ажылгаалай турар. Ийи кожа объектилерин бирезинде калдурут кранны тургускан, ол чурге 50 хуу бодуручүлүг ажылгааттын турда, божамында туудуу бугу ажылдарын хол-биле куууседип турар таварыгалар бар. Моон сонгоар туудуу ажылдарына комплекслиги механизацияны болгаш кооперасчыдылганын калбаа-биле ажылгаары чугула дээрин СЭБП хооромуууну ултуну болгаш транспорт килдинини өргөлдөкчиз эш Луцинов чугаалаан.

Хоорайнын туудууларын бири чартык чылда планга чедир 2000 дербелчин метр чаа чуртталга черлерин ажылгаала кырыер-нер. Тускай өртемлик кадрларын белик чуртталга шөлү-биле четче хандырын шыдавайн турар бис—деп хоорүүссөк дөргазынын орадалжык эш Ивлин чугаалаан.

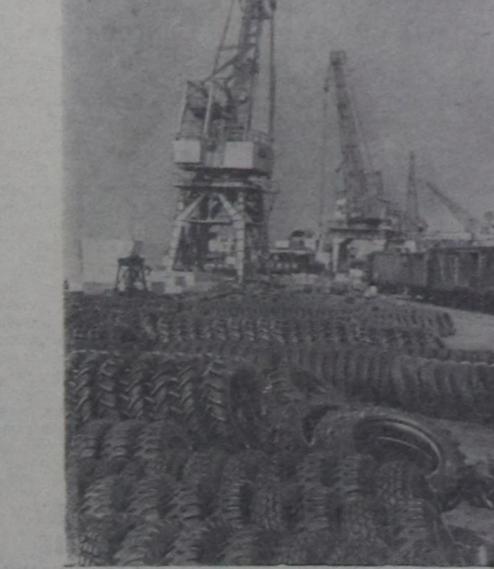
Туудууну шынары кончут багай. 96 аал ишти чурттаар бажынын ажылгаала кырыерден бөрү чурге 7 ай эртен, мында чамдык өөредилге ам капитал септелге чорудары негеттин турар. Мындык чажыктерин ам-даа хөйну көргүзүп болур. Чамдык организациаларын удуручуларын харысалга чок чорунуу уржууну туудуу ажылдарын чорударын дурмуунун каржылы-биле хажылып турарынын фактыларын бар. Чижээ, 96 аал ишти чурттаар ийинги бажынын туудуунга канализация онгары казып турар уде «Тыва туудуу» трезини удуручуларын харысалга чок чоруу-биле телефон шугуму удузган. Ол чорук курунеге 10 муң ажык рубль когаралды чедирген дээрин ол-ла оратор саналаан удуручүлөэн.

«Тыва туудуу» трезини кол инженер эш Трещенин, Элегес шахта өргөлдөниң туудуу участкагуну начальниги эш Синков, туудуу материалдары болгаш конструкторлар бодурур комбинаттын директору эш Тимучун оларын саналдары бот-шугумчүлөг дүшпөс, ажыл-агыйжы анализ чок болганын хураалдын иржикчилери демделгезинер.

СЭБП хооромууну ийинги секретары эш А. В. Анукунов хураалда дегерейлге чүве чугаалаан.

Хоорайла чуртталга туудууну темпелерин дүргөлдөп болгаш куууседир чедип алыр талазы-биле толаргай шийтирини хураалга хүлөп алган.

Д. САРЫНАЙ.

МОСКВА. Мурууу хем порту дамчытыр муң-муң тонна язы-буру чүктүрүн хун бурлаа ап база чорудуп турар. Анаа өске обастарлаан ултуну болгаш көдөз ажыл-агыи продукцияны, мыш, туудуу материалдары соксаал чокка кээп турар. Москваның буудурулгелериниң продукцияны чурдуген төлөхтодар болгаш боду чоруур баржтар портуун өртөөлдеринде хун бурлаа чоруп турар.

ЧУРУКТА: Мурууу портта. Москваның дугуй заводууну чорудары-биле белеткээ продукцияны.

Фото Б. Трещенову.

ИЙИ КОЛХОЗТА

Бай-Тайга районунуң «Бара-Хөл» колхозу бодунга алган социалисттик хулаасаларын куууседир талазы-биле багай эвес түндүктерин чедип ап турар. Төрөөн маалын чаш төлүн чидирип чокка дооруктуруп алганын түндүктеринде маалдык баш санын өстүрүлгенин планын 113 хуу кууусеткен. Бири чартык чылда курунеге суг садарынын планын 102 хуу, эътини — 102 хуу, дүктүн — 110 хуу кууусеткен. Колхозтун Кула-Аксирда фермазы районда мурунгы ферма болуп, районуну фермалар аразына шийтирер кызыл туугун чаалап алган.

Хойжулар эштер Лундун, Эргелчин олар төрөөн чүс хойга оналгырт 101 хураганнарын дооруктурганнар. Хойжу эш Комбу 352 иртериниң бирезинден-не 3,1 килограмм дүктү, болур.

Чымыр Чымба, Дуктугай болгаш өске-даа хойжулар хой бүрүзүндөн арбын дүктү кыргып алганнар.

Болхозчулар бо чылдын хулаасаларын СЭБП-нин XXII съездинде алдар кылдыр чедип шыктын куууседир дөш ажылдап турарлар.

Х. ДОРЖУ.

Мөңгүн-Тайгада «Малчын» колхоз моон мурунда чылдарда 50 гадан ажык тараа тарывайн турган болза, бо чылын 330 га тарааны тараан. Бо чылдын бири чартынын да курунеге дүк садар планын 100,3 хуу, эътини — 113 хуу, сүтүнү — 100,5 хуу кууусеткен.

Ол болза чеди чылдын ушкы чылдында бугу улустун херенге мөңгүн-тайгачыларын салышыкыны С. ЧУГУРЕН.

Тууйбу бүдүрер звено

Барын-Хемчик районунуң «Большевик» колхозунда эш С. Дорунага удурган 30 кижиле составты тууйбу бүдүрер звено бо чылын 60 муң тууйбуну бүдүрери планында көрдүнгөн.

Звеноунуң кежигүннери партияны XXII съездинде чедип шыктын ужуражыры-биле пландан ажык 20 муң тууйбуну бүдүрери хулааскан.

Амгы уде 42 муң тууйбу бүдүртүнгөн. Чокку уде өргөдип, ажылгаала кырыери-биле база бир 40 муң тууйбуну хелтеп белеткен. Тууйбуну бүдүрүлгелеринде С. Очур, Д. Хирлик олар хүнде 500 тууйбуну хелтеп турган, херек кырында 750—800 тууйбуну хелтеп, мурунгалыктарга саналып турар.

О. БИТЕН-ООЛ.

Парлаттынмаан чагааларнын изи-биле

«Сут-Хөл» совхозта культуура-массалык ажылда улут четпестер барын илередип, амгынын корреспондент редакцияга чагаа бижээн.

Редакциянын чоруткан материалдары Чөөн-Хемчик райүүскемуну культуура килдининиң дыңдатканы-биле алырга, хылвалдан шугумчүлөг бодыткатынган. Киров салбырда клубтуң өргөлдөниң Дарый-оол культуура-массалык ажыл чоруттайн, арагалып, клубтуң өт-өрөнгенин саналдардык, бир багыт урөп каан, оң өртөөн төлөткөш. Дарый-оолду амжылдан үндүргөн.

Алдан-Маадыр салбырда кино установкаканын механигиниң билет өртөө ашканы санчылган турганы кынын кол аргазы болур ужураут. Ангылап ажаап алган тараа эш арык, кургак болур. Ол чорук тараа кургалдырынга, арыкларынга хөй немелде чарыгал үндүрбөй, тарааны күрүнеге дүргөн дуузар арганы бөр. Оң-биле калды үрөшкөнүн шынары база өкжиңир.

Екатерина Борисовна Трудовая садыг шугумунга 30 чыл амжылдап турар. Чонунуң садын алыр херекелдериниң ей-шаанда хандырынынга сагыш салынгыр, ан-сеткилдик садыгын амжылдап илген чылдарында амжыл планнарын ургучу долору болгаш ажык куууседип, чонунуң макталын чаалап ал илген.

Амгы уде Екатерина Борисовна «УТНА-нын 25 чылы» совхозтун Ан-Туруг салбырында нөдөз магазининиң өргөлдөкчизинде амжылдап турар. Бо чылдын бири чартынында ол бараан саарылгазынын планын 150 хуу куууседип, районда эки амжылдык садыгжыларын санынга кирген.

ЧУРУКТА: Е. Б. Трудовой садын алычыга бараан садын тур.

Фото В. Лутковтуу.

Барын-Хемчик районунуң «Большевик» колхозунуң төүдөгө көдөз клуб моон мурунда чылдарда областа эки амжылдык клубтарын бөдөөлөткөш саналдып турган. Харин-даа Россия Федерациясында эки амжылдык клубтарын санынга кырып, РСФСР-ниң Кулутура Министерство-зундан И-ги чергерин диплому-биле шынапкан.

Эки деп макталдып турган клубтун амжылдык ам баксырап, шимөөн чок-ла барган. Мында бот-тымынгы уран чүдүлүүн бөлүмнери доктаамал амжылдапкан, лекция, беседа болгаш культуура-массалык амжылдар чоруваткан. Оң өргөлдөкчизин эш Сарыг-оол бодунуң харысалгалык амжылдан утуп турар.

Клубка чүткө эки көргүзүр-биле өйлөшкөн. Мыччала-даа кино үндүрүлгезинде четпес чүдүдөр дыка

Бистин хойжуларыныста

Хой ажылы ам беш чыл дургуунда улаштыр чорудуп келдим. Областың мурунгы хойжуу Социалисттик Куш-ажылдын Маалыры эш Лопсапчалтын ултерин эдербишаан, бо чылын 100 баш төрүүр хойга оналгырт 140 хураганны дооруктуруп өстүрер хулааскан алган мен.

Мөөң кадамыда 323 баш төрүүр хойлар бар. Амга чедир төрөөн 258 хойдан 310 хураганны бүрүн камгалап алдым, 52 хойун ийнеткенин мөөң куш-ажылтын көргүзүлгезинге эки немере болган. Чыл төнүзүңге чедир хулааскени амжыр куууседип, чүс хойга оналгырт 150 хураганны өстүрер арга менде ам бар болган. Дүк бодурун көүдөлдөр талазы-биле алган хулааскени багай эвес кууусеттин турар. Чакы кыргычылда хой бүрүзүндөн-не 3 кг дүк алдынган, ийинги кыргычылда хойдан-на 500 граммны алыр деп турар мен.

Чөөткө чаа бистин совхозтун директору мени механизациян ийинги хойжу бригаданың бригадирине томуйлаан. Бисте ийинги-биле 6000 хойну быжылгап берген, оон иштинде амжылтын уксалык 2500 төрүүр хой бар. Бистер 15 кижиле амжылдап турар бис. Четчир санын техниканы, амжыл аштарын, терге,

шаванык совхозтун директору амжылдыр берген.

Сиген кезер 500 га тервис бөр, 150 га тарымал ситенгес чагай үнгөн. 150 тонна сиген кезер планын бис. Ам ситен кезилдеп туудуктен турар. Планыныкты август 13-ке чедир бүрүн куууседир шийтирилген алган бис. Оң-биле кады шыктыгарын сөөрткени база бистин хулааскени. Сиген кезилдеп илеткелди, ол амжылче өгөсөл кырыери бистин чугула сортугалык болуп турар.

Хойун уксалын өкжиңдер талазы-биле харысалгалык амжылдык бисте хулааскени. Ону тарып бооздарын август 10-дан өгөлдөп бис. Бригаданың кежигүрү эш Шаров-оол ам тарып бооздылганын техниканы район төүдөгө өөргөшп турар.

Мычангаш хой амжылдыгы четчир хемчөөдүгү кемнери белеткел, шыктыгарын септелгезин ултерин чорудуп тургаш, партияны XXII съездинде куш-ажылтын белеткелдерин ужуражыр дөш бистин бригаданың кежигүннери бо хүнерде улам-ла күженишкенин амжылдап турарлар.

Чөөн-Хемчик районунуң «Чыраа-Бажи» совхозунда.

Д. СЕДЕН.

Бригадир бе азы кымыл?

«Барлык» совхозтун техникти септелге кылдыр машиназынга олурушкан, ситенгелер бригаданыңа баар дөш чорутуус. Ол машинага олуруш алган кижилер-ле хөй. Оларын аразында совхозтун агроному эш Коршукча, район агроному эш Буянов база бар.

— Луун мында механизаторларын келген чүве, оларын ап алгаш чорбас болза хоржок—дөш чорбас чыдала дужунга машиназын доктааткан.

Оон элөөн хөй кижилер машинага немештир олуруу-ла турар.

Оон чоруткаш ол машина магазин чанынга доктаат. Демилге кижиле уде халааш магазинге кирген соонда элөөн үр болганда чедип келген. Оон оон аксы арагазын чытып, дылы долгай үтүп келди.

Хундуксунуң бир шак. Амжылтын мындык ооздан үнер орта улус боор бе деп бөдөп олур мен.

— Кажан чорур бис, эш чорбасчү?—деп айтырдым.

— Удавас, удавас, мында бир бажык бар, апаа кире дүшкөш бригадада шугут чорутуур бис—деп ол харылады.

Оон кылдында бир бажык чанынга келген машина доктады. Чолачык бажыкче кирген сурагал барган. Соондан сүрүп чед бөрүмге ийи өшкү арагалып олурарлар.

— Ат болду, чорутуулар—деп далааштырдым. Кижаминиң ээрини улагды берген, кылашташ дендир турар аларган.

— Мындык уаут ээриниң кижиле калчак машина бакшар силер?—деп айтырдым.

— Оо, ол дөргө хөй чүве-дир өн. Чөдө ээриниң чоруп чанык болган мен. Менээ сагыш човаванар. А силер кайда амжылдап турар силер? Таныжаалам—деп, менден айтырды.

— Солун амжылдагызы кижиле мен ийин—деп калдым.

— Оо, мындык болза мен силерге солун чүве чугаалап берейн, чүткө солунга биживезин илдемиз,—дөш чугаалап өгөлдө. —Бо совхозка үр амжылдап келдим. Арга-

лаар талазы-биле чакырар эвес, сурагалык кижиле мен. Ол хризиде совхозтун директору мөө бүдүрер, трактор бригаданың бригадирин кылып каан. 1200 тонна сиген белеткел бис. Амжылчык багай чоруп тур. Тракторлар ургучу үрөлдөп, хөй турары хөй—деп чурчуду.

Көрүп олурарык чорбаскыны карактары өлөр берген, колдары туттунган, машинаны ортуктун оло-бо талаларына чаа тууду, аймылга таварыштырар чыгаан.

— Машиналарын тургузуп көрүнер—деп илдемиз. Тургузтуу. Машинаны кырынга чораш хөй кижилер дүштүр. Колдуу-ла механизаторлар, сиген ажаап алышыкынында амжылдап турар амжылчынар болгаш повар бир кыс бар болду. Олар бажынынары кээп конгулааш, амжылче бар чорутуу ол-ду.

— Амжылдан оозалдымыс, хүнүң-не арагалар хайлы-ла бригадир-дир бо—деп илденгез, чамдык кижилер хөй-ле менче шараның ужу-биле көрүп каап турдулар.

Экин көргөн орук айың-биле бир чүк машиназын эсөрге, орта олуруп алгаш бригадада чорутуусу, а чорбаскыны машиназын кырында удуу чымып алды. Ол болза шийтиги чорбаскы-даа эвес, техника септелге кылдыр машиналыг чоруп турар бригадир А. Овчинников деп кижиле ол-ду.

Бригадада чед бөрүмүскө кижиле болган Овчинниковту айтырар. Чүгө дөргө, техникти көргүлгени болгаш дууламанын чогуту өйлөдө чорутууламаны чылдагааны-биле ол хун сиген ажаап алышыкынында амжылдык ужураут 6 тракторларын чүткө ийини амжылдаан. «ДТ-14» трактор (тракторын эш Адыр) 4 тонна иштинде хөй туруп келген.

Бригадада жер суг, олар мыш чок. Амжылчынарнын чир халай төнгөн. Ол бугу чүдүлери организациа хулааскени бригадир Овчинников хун бугу арагаларында өйлөшкөн.

Сиген бригаданың бригадир эш Тойбу-Хаанын болгаш өске-даа кижилерин бодыткан турары-биле амгы эш Овчинников баштаан трактористер бажы шугутуу июль 24-те (понедельникте) ээриниң келген, ол хун орта амжыл кылып шыдаванар.

Моон ап көөрге эш Овчинников чүткө база-ла амжылдан турар эвес, харын механизаторларын ортузунга куш-ажылдын сагыла-чурмууну үрөшкөнгө иди берип турар.

Овчинников чакы тарымла үезинде база-ла амжылдан кылаш каш конуктар дургузунда арагалып, прогуд кылып турганын бугүдөгө билдингир. Шак мындык харысалга чок бригадир-биле совхозтун директору эш Тугер, партия организациазынын секретары эш Чыбык-оол болгаш амжылчин комитетиниң даргазы эш Кюрю мыччага чедир канчак итежиш турарын кижиле кайгыар чүве.

Т. ТАЛГАНЧЫН.

ДУЖУТТУ ӨЙ-ШААНДА ЧИДИРИГ ЧОККА АЖААП АЛЫР

Дужут дөш демиселдин шийтирилди үези областың колхозтарынын болгаш совхозтарынын хуулазынга ам каш-ла конгаш калбак фронт-биле өгөлдөр.

Чеди чылдын үшкү чылында тараа культуураларынын белик дужуттерин өстүрери дөш «Кызыл партияны» совхозтун механизаторлары боттарынын удуз хуууну кырыер. Оларга чакы тарымла үезинде эелчек нормаларын 250-ден 320 хуу чедир куууседип, кызылмай амжылдаан трактористер Петр Нарышын, Владимир Хасаншин, Шараван Бич-оол олар хамааржыр. Оларнын куш-ажылы халаас барбаан, харыналар участкаларында кызыл-тастын, арбайнын, чилге-тараанын тергенин эки тараалары быжып турар.

Чуртка тараа бүдүренин көүдөлдөр талазы-биле СЭБП ТК-нын январь Пленумунун салган сортугаларын чедип шыктын шийтирилгезинде амгы уде чугула звено дужут ажаап алышыкыны болур.

Бөдө амжыл-агыи амжылдарын ол күженишкенин үезин кыска хуууседа, чидирин чокка чедип шыктын чорудары ажаап алышыкыны техниканы эки белеткелдерин хамааржыр. Тараа культуураларын ажаап алыр, ону күрүнеге дуузары болза чайгы чер аңдарары, мал кемнери белеткээр, үренин урары,

кукуруза, картофель, ногаалар, чигир сөвкөдөз ажаары шыкша хөй күш үнер чугула амжылдыр-биле далкырлажып турар билдингир.

Оон ужурунда ол үезин иштинде амжыл-агыи бүрүзү бугу хөвү амжылдарын чедип шыктын куууседиринче утланган амжылтын планын болуру өргөжөк чугула. Ону амжыл-агыиниң оналгай байдалын, аргаларын өөргөшп көрүшкөн, кылып алыр херек. Амжыл-агыиниң бугу күштерин болгаш аргаларын четче база шык амжылдарын ол планга баш бурунгалар көөрү чугула. Планын кол кезин болза дужут ажаап алышыкыны өй-шаанда, чидирин чокка чорудары, күрүнеге тараа садарынын планын дүргөн куууседирин, культууралар айы-биле четчир үрөшкөннери уруп алыр, келер чылдын дужутунге херектөөр черин белеткээр болур ужураут.

Оон амгыда, тракторларын, комбайнларын, жаткаларын болгаш өске-даа машиналарын бүрүн база белик шынарлык амжылдары дужут ажаап алышыкыны чедип шыктын чорударынын шийтирилди чүтүп болур. Маңаа Каз-Хем районунуң «Октябрь 30 чылы» колхозу толаргай чижек болур. Ол колхоз өргөлдөүш күрүнеге тараа садарынын планын обласка бир дугаарын кууусеткен. Ук амжыл-агыи амгы дужут ажаап алышыкыныга база организациа белеткенген.

Ажаап алышык

ДАЙЫННЫ БОЛДУРБАЗЫНГА ЭРГЕЖОК ЧУГУЛА БҮГҮ-ЛЕ ЧҮҮЛДЕРНИ КЫЛЫР УЛУГ СОНУУРГАЛ

СОФИЯ. (СЭТА). Совет чазактын баштыны Н. С. Хрущевтин Москва радиону болгаш телевидениедин дамчыттыр чугаазын Софиянын радиозу дамчыткан.

Болгар найсылалдын болгаш чурттуу өскө-дээ хоорайларынын база суурларынын чуртталгалары Н. С. Хрущевтин бузурадыг өстөрүн уагт кичээтпей-биле дыңдаанар.

Н. С. Хрущевтин чугаазынын довулганынын соода болгаш Журналистер эвдэленин секретары И. Игнатов СЭТА-нын корреспондентизинге ылыча деп меделгээн:

Н. С. Хрущевтин чугаазы менээ болгаш мээг эштерине кедейтей-ле солуу болду. Совет Эвилелинин кү-

түзүмү дугайын, совет экономика-нын хөгжүлденин болгаш совет улустун материалдыг чагай амьдыралын экижидерин чайынаачак перспективаларынын дугайын ол бөдүүн болган тодаргай чугаазалды.

Совет чазак болза тайбың келбээ догунаашкынын мерген угаанын ленинчи политиказын амьдыралга хажык чок чорудуу турар деп, И. Игнатов уламчылаан. А америк империалистер болгаш НАТО талазы-биле оларын эвилелчилери дайын дүвүрээни кичкелдиргени герман айтырыгы ачылган, чаа дайыны өскүдүп үндүреринге ажык-биле белеткен турарлар деп. Мычазал-даа делегейге күштер-

ни амгы дензигүүр байдалын олар барымдалап көрбөй турар болгаш угаан-сарым чок түвени кылып турарлар.

Дайыны чайладырынга эргежок чугула бүгү-ле чүүдери Коммунист партия болгаш Совет чазак кылар дээринге быжык бүзүрел Н. С. Хрущевтин өстөрүндөз таңгалып турган. Совет чазактын баштынынын чугаазы чүгүле совет улусту авес, хары-даа бистин туртувустун ажыкчы-чояннын болгаш бүгү дешилдегил кичи төрөлгөтени империалистерни томаартыры дээш, улустар аразынга найбарды болгаш бот-бодун билчир чорукту тургузар, бүгү делегейге тайбың дээш демиселге сорук кирип турар.

ВЕНГРИЯ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). «Неспасаб-шаг» солун Н. С. Хрущевтин радио болгаш телевидение дамчыттыр чугаазын буруну-биле парлар үндүргөн, «Мадьяр немез» болгаш «Неспаса» солуннар оон тодаргай таймырларын парлаанар. Маргылдадык айтырыглары тайбың ар-бале шийтирлээр дээш Совет Эвилели бүгү-ле чүүдери кылар деп, чугаанын кырында улуг өгө-лерде демделген турар.

«Эш Хрущевтин чугаазы Совет Эвилелинин күчүзүмү дугайын, оң тайбыңче чүткүлүнү дугайын херечилеп турар» деп, «Мадьяр немез» солун бижээн. Германия-биле тайбыңнын көрөзүн чаранын соогаарладыкшынын чок эргежок чугулазынын дугайын чугаалап турар чугаада ыдыг черлерин солун-нар өззагай үжүткөр-биле парлаан.

Совет улустун чоргааралы— социализмниң бүгү лагериниң чоргааралы

ПЕККИН. (СЭТА). Совет эртемден-верин, инженерлерин, техниктерин, бүгү совет улустун улуг эрес-маадырлыг чоруу Кыдат Улус Республикасынын хей-инитизиниң болгаш паралаанын кичээтпей-биле парлар үндүргөн, «Мадьяр немез» болгаш «Неспаса» солуннар оон тодаргай таймырларын парлаанар. Маргылдадык айтырыглары тайбың ар-бале шийтирлээр дээш Совет Эвилели бүгү-ле чүүдери кылар деп, чугаанын кырында улуг өгө-лерде демделген турар.

«Эш Хрущевтин чугаазы Совет Эвилелинин күчүзүмү дугайын, оң тайбыңче чүткүлүнү дугайын херечилеп турар» деп, «Мадьяр немез» солун бижээн. Германия-биле тайбыңнын көрөзүн чаранын соогаарладыкшынын чок эргежок чугулазынын дугайын чугаалап турар чугаада ыдыг черлерин солун-нар өззагай үжүткөр-биле парлаан.

Совет кижиниң чаа эрес-маадыр-лыг чоруунга болгаш эртемденнер өөрүшкү-биле байыр чедирип турар. Болгар телеграф агентиледин дамчыды турарын эдугаар алдыга, Болгариянын эртемдер академия-зынын корреспондент-кежигүү Н. Боневтин чугаазына болза: Совет эртем келер уениң астронавти-казынга улуг үжүр-дуалыг биолот-ту магалыг тургуданы боттаандыр-ган. Черин 17 катап долганган, Че-ди чүс мүн километр эртемни! Бо дээрге тоода ышкы сагындырар-дыр.

Болгариянын геодезия болгаш геофизика талазы-биле национал комитетинин даргазы академик Вла-димир Христоуевтин чугаазына бол-за, Совет Эвилелинин оостаргайы шийтедип ап турарынын темпле-ри болгаш уда-даларына магалы-ла чүве-дир. Октаргайы шийте-дип алып талазы-биле даразын-да бээм Айже болуру чугаажок, Бо дээрге Айда атмосфера чок бол-ган учурунда оона нарын айтырып болуп турар. Ындыг болза-да ма-йор Титовтин чедириникин ужу-лушкуну боттаган соода Ай-га балтай чедер кичи база-ла со-вет хамааты болуу дээринге ам чигиниң турбас учураг.

Совет кижиниң чаа эрес-маадыр-лыг чоруунга болгаш эртемденнер өөрүшкү-биле байыр чедирип турар. Болгар телеграф агентиледин дамчыды турарын эдугаар алдыга, Болгариянын эртемдер академия-зынын корреспондент-кежигүү Н. Боневтин чугаазына болза: Совет эртем келер уениң астронавти-казынга улуг үжүр-дуалыг биолот-ту магалыг тургуданы боттаандыр-ган. Черин 17 катап долганган, Че-ди чүс мүн километр эртемни! Бо дээрге тоода ышкы сагындырар-дыр.

Болгариянын геодезия болгаш геофизика талазы-биле национал комитетинин даргазы академик Вла-димир Христоуевтин чугаазына бол-за, Совет Эвилелинин оостаргайы шийтедип ап турарынын темпле-ри болгаш уда-даларына магалы-ла чүве-дир. Октаргайы шийте-дип алып талазы-биле даразын-да бээм Айже болуру чугаажок, Бо дээрге Айда атмосфера чок бол-ган учурунда оона нарын айтырып болуп турар. Ындыг болза-да ма-йор Титовтин чедириникин ужу-лушкуну боттаган соода Ай-га балтай чедер кичи база-ла со-вет хамааты болуу дээринге ам чигиниң турбас учураг.

Тайбың таарыштыр шийтирлээр

ЛОНДОН. (СЭТА). Лондонун пар-лаалга радио болгаш телевидение дамчыттыр Н. С. Хрущевтин чуга-азынын тодаргай довулганын улуг өгө-лер-биле өң жөсүк черлерин парлаан.

Германия-биле тайбың көрөзүн-ге ат салырынын эргежок чугула бол-дуу турарына дамарыштыр Н. С. Хрущевтин чугаазына чүтүткө оңа кичээтпей-биле көрүндүрүшкөн, солуннар Совет чазактын баштыны-нын быжык, мычазал-даа дүвү-рээни чок үнү, делегейин нарын айтырыгларын оон угаамалдык-биле көрүп турарын меделгээн. Ол чорук «Хрушев ак-сеткилдиг чуга-алажыкшынарже кыйгырыг» тур, «Чөөн Германия-биле көрөз чарарын өздөлдөп болбас», «Бер-лин ийги Сараево болбас учураг» дээш солуннардын эгелеринде ба-за илден болуп турар. «Дейл эк-пресс» солун болза Совет Эвилели-нин кыл-даа дайылдакшынын күзө-вейи турар, анза «жымна-даа де-виксире, кымна-даа байлаа херек чок» дээр дугайында Н. С. Хрушев-тин өстөрүн улуг кара үжүткөр-биле тусайлап бижээн.

Кажан Никита Хрушев дайын калчарашкынында дадалгазар деп нацияларын кыйгырарга-ла оон

кыйгыры чер болганда «кижилер-ниң чуректеринге шуут-ла чедип турар» деп «Дейл экпресс» сол-лун бижээн. Барын-берлин айты-рынын чугаалажыкшынын өгө-лөр-инге бүгү барымдалар бар деп меделгээн, «Дейл экпресс» солунуну меделгээн болза: «Чөөн-герман республиканын догунап ту-руп турар чорун хузоң көөрү по-литиктиг боттук чүүдөн өскө чү-ү-дээ авес болуп ийик».

«Дейл телеграф» солун, хостуг хоорайнын өзү-чүрүмү Барын-берлинге хандырын бээр магалды-лардын Герман Демократтыг Респу-бликадан ап болурун айтышсаан, бо айтырыгы талазы-биле иници-ативаны илгерилээрине Барын та-лазын база кыйгырып турар.

«Дейл мейл», «Дейл геральд» солуннар чугаалажыкшынарны чорудурыча база-ла кыйгырып ту-рар, «Дейл мейл» солунун, гер-ман айтырыгынын талазы-биле чугаалажыкшынарны узамдыкты-рып турарына улуг кичээттириш-саан, бижээн: «Аймык чүдөл дие, бедик бедикте эрттер чөвүлел хура-ды улук ийик соогаарлашан тулу-на алымында болуу частыкшынге бистин улук чөөшүлүп кел чыда-

рымыста болур». «Дейл геральд» солунуну болууну талазында шуут кыйгырып турары болза: «Бистин политиктиг буураашкынымыс Бер-лин-биле холбашканы мыкшан ол хире тода, ол хире аймылдыг кылдыр кайда-даа илеретпейн турар».

«Барын-берлин айтырыгынын шийини чүтүмү талазы-биле ба-рын таласын күрүшкөсүнү уду-ручуларын калчалап алууда алу-дүктери улуг кичээтпей-биле уту-кан. Чазактын төлөөлөчизи бутан текстини өөренип көөрү эргежок чугула деп меделгээн, доразан шан-ды-бир турушту элээрден ойда-ан.

Н. С. Хрущевтин чугаазынын то-даргай таймырларын парлаанар. Барын-герман солуннар бири ар-нарынга парлар үндүргөн. Дыкка хей солуннар анза боттарынын таймырларын парлаанар бергелээ. Барын чүк-биле тайбың чугаала-жыкшынарга ССРЭ-нин белеенин дугайында Н. С. Хрущевтин меделгени солуннардын хей ну-руузу онзалык үжүткөр-биле парлаганын, «Эпигилетчин аяны-биле кылдырган Хрущевтин чуга-азы чугаалажыкшынарны эгелө-рүнчө барын таласын күрүшкөсүнү кыйгыры-биле довулган. Ол АКШ-ты, Англияны болгаш Фран-цияны чөвүлел хурадык столунга шийи сеткил-биле олурттарыңе болгаш «байдалды чымчадир» ду-гайында сагыш салырыңе кыйгыр-ган, Хрушев дайын дүвүрээни кичкелдир чорукта удурлаштыр та-рынын чонунга Хрущевтин кыйгы-рынын болза серемделче кыйгырып болур» деп ул солун оон ийик айтыкан.

«Комба» солун болза Совет ча-зактын баштынынын чугаазына «Хрушев барын таласын күрү-шкөсүнү чугаалажыкшынарже ча-дал турар-дыр» деп өгө-биле тайыл-бырлаан.

«Фигаро», «Орор», «Пари-жур», «Паризен либер» солуннар Н. С. Хрущевтин чугаазында ССРЭ болу-ун камгаланып аргазын быжык-лаарын аргажоткун кырында эр-гежок чугула деп санап турар ду-гайында чугаалаан чүүдери бот-тарынын таймырларынга тусайла-дып, Барын таласын ардзине «жымналар-дыр» деп Совет Эви-лелин буруудалып турарлар.

УГААН САРЫЛДЫГ БОДАЛЧЕ БОЛГАШ ЧУГААЛАЖЫШКЫНАРЖЕ КЫЙГЫРЫГ

БОНН. (СЭТА). Совет чазактын баштыны Н. С. Хрущевтин радио болгаш телевидение дамчыттыр чугаазын ГФР-ниң политиктиг бө-лүктери улуг кичээтпей-биле уту-кан. Чазактын төлөөлөчизи бутан текстини өөренип көөрү эргежок чугула деп меделгээн, доразан шан-ды-бир турушту элээрден ойда-ан.

Н. С. Хрущевтин чугаазынын то-даргай таймырларын парлаанар. Барын-герман солуннар бири ар-нарынга парлар үндүргөн. Дыкка хей солуннар анза боттарынын таймырларын парлаанар бергелээ. Барын чүк-биле тайбың чугаала-жыкшынарга ССРЭ-нин белеенин дугайында Н. С. Хрущевтин меделгени солуннардын хей ну-руузу онзалык үжүткөр-биле парлаганын, «Эпигилетчин аяны-биле кылдырган Хрущевтин чуга-азы чугаалажыкшынарны эгелө-рүнчө барын таласын күрүшкөсүнү кыйгыры-биле довулган. Ол АКШ-ты, Англияны болгаш Фран-цияны чөвүлел хурадык столунга шийи сеткил-биле олурттарыңе болгаш «байдалды чымчадир» ду-гайында сагыш салырыңе кыйгыр-ган, Хрушев дайын дүвүрээни кичкелдир чорукта удурлаштыр та-рынын чонунга Хрущевтин кыйгы-рынын болза серемделче кыйгырып болур» деп ул солун оон ийик айтыкан.

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. (СЭТА). Октаргайже со-вет кижиниң ийги кайгамчыктыг ужулушкуну Болгарияга өзүлбөөн магалдакшынын болдурун. Хей миллион кижилер «Восток-2» ко-робьдин Черни долгандыр ужу-лушкунун бир оюк ажыг үдө кайгаарат келген.

БЕРЛИН. (СЭТА). «Восток-2» ко-робьже совет космопат майор Герман Титовтин чедириникин ужулушкуну берлин демократтыг парлаганын төп черлеринд бие-зин элел турар. Бүгү солуннар со-вет эртемниң болгаш техникалык чижелээр чүве чок маадырлыг чо-рууну дугайында дыңдагыларын бири арнарынга улуг өгө-лөр-биле дыңдады, ийги совет космо-паттың портретин парлар турар. Солуннардын эгелеринде чугаала-ны: «Майор Титов мынчага чедир

күзүлбөөн чедириникин чедип ал-ган», «Октаргайга 25 шактын дур-гуунда ужулганынын соода «Вос-ток-2» ССРЭ-де холушкан», «О-ктаргайже чижелээр чүве чок ужу-лушкуну», «Титовтин ужулушкуну—Коммунисттин улуг херекниң кайгамчыктыг тилкелгилт баян-мы», «Восток-2» деп октаргай ко-робьдин тайбың ужулушкуну-биле холбаштыр делегей өөрүп турар».

Солуннардын хей нуруузу мурун-ку болгаш редакция чүүдери Гер-ман Титовтин маадырлыг ужулуш-кунуңа турсакала болдурун. Совет хурунениң чаа тилкелгилт оон эр-темини, техниказынын болгаш ий-тиледе тургузууну артык күштер-ленин дугайын херечилеп турар дээрин солуннар чатыс үн-биле меделгээн. «Нейес дейчанд» со-лунун мурунку чүүдүнде бижээн болза: Г. С. Титовтин бойдуштун күштерин тилел үнел чорукту бүгү чөр бөмбүкчүлөр өөрүшкуну бо-лдурун. Амьдыралды кичке те-летип байдаларын чедип алып дээш дайынарга улук калды-дош-кун демиселче ачылгыштары бол-ган тарыхчыларын каш он чыл-дарың мурунда бир-ле дугаарын-да көдүрүп үндүргөн чуртче байыр чедириникин бүгү делегейден шуужуп турар. Бергелер турбу-же-чок социализм тургускан болгаш коммунисттиң иницилече шийин кирериниң бүгү делегейи магалды-кан программаны ам чугаалажык-шынардын совет астронавтарын, эр-темденнерин, инженерлерин болгаш ачылгыштарынын мурунга бүгү дис-терин күрүне ачылдычылар шийи-ниң улугуңа ийгилиң турар дээрин солуннар меделгээн. Майор Титовтин ужулушкуну — дайын дугайын болуп турар бүгү кижилер-ге согу болуп деп «Трибун» солун бижээн. ГДР-ниң ачылгыштары эр-теминиң улуг тилкелгилт чү-дө өөрүп турар авес. Чаа тилкел-ни чедип алган социализмниң ла-геринде ГДР-ниң багшан турары-нга олар чоргааралып турар.

Угаазылал, ханы мерген, быжык чорук

ПАРИЖ. (СЭТА). Август 7-де Мо-сквадын радиозу болгаш телеви-дениедин дамчыттыр Совет чазак-тын баштыны Н. С. Хрущевтин чуга-азын Парижтин паралаанын каз-ба-биле тайылбырлап турар. Бүгү политиктиг уламышкынардын со-луннары ол чугааны тодаргай-би-ле тайылбырлап турар.

«Юманите» солун ССРЭ-нин Ми-нистрлер Чөвүлелин Даргазынын чугаазынын довулганына «Чуга-алажыкшынарнын төгерик столун-га олуртталар деп Барын та-лазын чурттары Хрушев кыйгы-рып тур» деп улуг өгө-биле пар-лаан. Совет чазактын баштынынын чугаазын октаргай делегени чаалап алып талазы-биле совет кижиниң чаа шылгаргай эрес-маадырлыг чоруу-биле холбаштырышсаан, «Юманите» солунун меделген ту-рары болза бистин чурттан турары-ны делегей буураашкынынын негеп турар дээрине ханы бүзүрел Н. С. Хрущевтин чугаазында сик-нижкен. Совет чазактын, оон баш-

тынынын Москвадын радиозу бол-гаш телевидениедин дамчыттыр чуга-алаан чугаазына тайылбырла-тылган туртууну быжык болгаш шийтирилдин меделгээн, со-лунун бижээн: «Ол боттук чүүл, ол ханы мерген болгаш быжык чо-рук болза сагыш салыкшынын үнденин коммунисттин турту-зүшкунунуң программанын үүсө-диринге эргежок чугула тайбыңы камгалар чазакка дамарык».

Совет чазактын баштынынын чуга-азын «кочук чугула» кылдыр үндөшкөн, «Либерасьон» солуну-нун меделген турары болза: «Со-вет премьер-министр, Барын та-лазын чурттары кыйгырышсаан, тай-быңын дымы-биле чугаалап ту-рар. АКШ-ты, Англияны болгаш Францианы чугаалажыкшынарже кыйгырышсаан, Барын Берлинин айтырынын чатыс тала-биле авес, а ийи тала-биле шийтирлээр кор-даларын хекер арттарынын ол орадалжып турар-дыр». Бо кыйгы-рыта барын таласын чурттар ха-

рылар бе, азы харылаас бе? деп «Либерасьон» айтырып турар.

«Соок дайынын» талазы-чала-тылган деталы турары дүшкүрүлү чорукта барымдалааш, «Совет Эви-лелин болгаш социализмни чур-тарынын чонунга Хрущевтин кыйгы-рынын болза серемделче кыйгырып болур» деп ул солун оон ийик айтыкан.

«Комба» солун болза Совет ча-зактын баштынынын чугаазына «Хрушев барын таласын күрү-шкөсүнү чугаалажыкшынарже ча-дал турар-дыр» деп өгө-биле тайыл-бырлаан.

«Фигаро», «Орор», «Пари-жур», «Паризен либер» солуннар Н. С. Хрущевтин чугаазында ССРЭ болу-ун камгаланып аргазын быжык-лаарын аргажоткун кырында эр-гежок чугула деп санап турар ду-гайында чугаалаан чүүдери бот-тарынын таймырларынга тусайла-дып, Барын таласын ардзине «жымналар-дыр» деп Совет Эви-лелин буруудалып турарлар.

«Бо делегейин тулган улуг кү-рүшкөсүн бөө-чөкөстөг болгаш бот-боттарынга идегешпес болуп турда ол хемелерин алыры чөдө бей-динир-дир» деп, «Нейе Рейн-цей-тунг» солун бижээн.

Герман айтыры талазы-биле Со-вет Эвилели-биле шуут чугаала-жыкшынарже киреринге «ейу шатта-ла келген деп дыкка хей тай-мырлардыкылар меделген турар-лар. Бонн солун «Генерал-аншейгер» Барын чүтүтү индиг чугаалажык-шынарга багай белеткенип турары дээш харын-даа чөмөлөп турар.

Совет чазактын баштынынын чуга-азынын адыс утазын хажыдарын болгаш анза калдыг-даа хевирлиг «жымнажыкшынарны» кичи би-жирин орадалжыр чорук барын-герман паралаанга турбайн барбас болгай. Чижээ, «Рейншпост» со-лун болза Н. С. Хрушев Барын чү-түтү агрессти болдырынын дуга-йын меделгешсаан, «херек кыры-нда боттук байдалды пропагандачы өзү-биле хажыдып турар» деп ба-дыткан.

Августа болур маргылдаалар

МОСКВА. (СЭТА). Элээн хей бүгү делегей ужуражыкшыны-ры августта совет спортчулары таваржы. Ылаңгыя бо чылдын август 19-тан 23-ке чедир Мо-сквага болур эң улуг маргыл-дааларың бирээни — бүгү деле-гейиң чемпионнамы дээш амгы уениң беш иез спорт хевирле-ринге маргыжар болур.

Англияже херезен чада-тер-гежилер чорур. Олар чада-тер-ге талазы-биле чазалык болгаш төгерик ийленчек оруктарга деле-гейин бири чери дээш маргыл-даага киржээр. Ол база ав-густун баштайгы чартында бо-лур. Эр улустун делегей чемпи-намы августу төңүлөшөр Швей-царияга болур.

Европаның болгаш Сонгу Аф-риканың бири чери дээш бистин мастерлерин салгың хеме тала-зы-биле болур «Звездны» бөлү-күн маргылдаанынга кыяге (ГФР) болур киржээр. Траве-монде олар «Фини» бөлүктүн талазы-биле «Алдин кубок» дээш демисежилер.

Эр улустун херезинерин болгаш оолдарын Европаның чемпионнамы дээш тус-тус маргыл-дааы августун орта үзүндө Познань (Польша) болур. Хей кижилер, аныктыг хеме талазы-биле Европаның бири чери дээш маргылдаа Прагага болур эртер.

Элээн хей солун ужуражык-шынарнын бут бөмбүкчүлери чо-

рудар. Москвага, Одессага, Се-вастополяга, Луганскке, Воро-нежко, Тбилисге, Житомирге, Виннига, Таллинге, Вильнюске, Минскке болгаш өскө-дээ хоор-айларга даштык чурттарын командалары көзү ойнаарлар. Со-вет бут бөмбүкчүлери Румынияга, Чехословакияга, Норвегияга, Бол-гарияга болгаш Афганистанга баарлар.

Бистин стол теннисчилерин Австрияга, Польшага баарлар. Стол теннисиниң талазы-биле улустар аразынын элээн улуг маргылдааы Москвага болур.

Совет альпинисттер улустар а-разынын маргылдааларына база баарлар. Совет профвизилериниң альпинисттери Францияга болгаш Италияга барып, ол чур-тарың альпинисттери-биле ийла бедик дагалар бажыкче үнелер.

Грецияга болур Олимпий оюн-нарынын чемпионнамы чик атлетика талазы-биле болур мар-гылдаага элээн каш чурттар киржир. Анза совет спортчулар база киржээр. Бистин чик атлетиктериниң киржигеши-биле улустар аразынын маргыл-дааы ол ийлаш Румынияга бол-гаш Чехословакияга эртер.

Болгария бүгү делегейиң оюну-ду боттук боттук болур. Софийа болур ол оонга киржир-биле совет студенттериниң — спортчуларын хей кижиниң төлөөлөр баар.

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Пионерлер ордузунуң кижизидкичлери

Ленинградтын Жданов атыг пи-онерлер Ордунун оң беш спорт сек-цияларында үш муң хире анык спортчулар өөренип турар.

Ордунуң бажымында — 5 спорт залы бар. Ол мыкшан 6 корттар бар, а ам база 9-ту туду турар.

Чайгы үдө—Кавголова чик атлетиканын, Приморскыя тил-делге паргында теннисчилерин лагерлери ачылган турар.

Ордунуң спортчулары—хоорай-ның анык өскенин бүгү маргыл-дааларынын оозал чок киржичилери болур, а анза олар шаңнадыг ме-далын ап турар.

Ордунуң спорт секцияларында элээн каш сурагыш шидраччылар кижизидип үндүргөн. Делеге-гроссмейстерин Виктор Корной болгон Борис Спасский, чурттуу чемпион аттарында кандидаттар ма-наа турган өзүп үнелер. Ленин-градтын чемпиону Флора Дмитриева болгаш оон анык өлүгү, Ленин-градка бири чер дээш маргылда-аның өрткөн чыдагы тилкелгизи 16 харык Любовь Кристал олар ам пионерлерин бо Ордунда ботта-рышч мергалини биддерин үр-гүтүлүп турар.

Ору чүгө болуң шидраччы-лары-биле сурагыш турар авес. Делегей чемпиону, гимнасты Тамара Манина хоорайнын болгаш чурттуу эң күштүг спортчулары Екатерина Гордкова, Тамара, Иванова, акро-батчулар Людмила Виниченко бол-гаш Эна Голубичина болгаш оон-да өскелер спортка инартарга «ки биддинтер».

ОБЛАСКА АГААР-БОЙДУСТУҢ БАЙДАЛЫ

Бөгүн обласка булултаттылап, асы-кыл кап турар хүн болур. Чамы-кын Кызылга чазалык шөөлүг авес. Хат «й-тамында чамык черлерге дынж. Агаарын температурамы: обласка—20—25, а Кызылга — 22—24 градус чылдыг.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ОП.

КИНОТЕАТРАЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Эргелек» 11.30, 1.30, шак-тарда, «Бешик килдис» 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; (биче залга): «Алдыңың эрге-чылгызында» 4.30, 6.30, 8.30, шактарда; (кинохроника залында): «Дайымы тутканы» ада-биле» 3.40, 5.40, 7.40 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Чарл Чалинин программасы» 11.15, 1.15, 3.15, 5.15 шактарда, «Мистер Питкин дайы-нын тылында» 7.15, 9.15 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Шортанын айбы-лаанын эзуларга» 2.30 шакта, «Холу экекел, чуртталгам» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чөөн-чүкче он ба-зым» 1, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактар-да.

ЧАПТЫ ТЕАТРАГА: «Чалын назын дугайында чугаалар» 5, 7, 9 шактар-да.

Уайтының меделели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Куруне департаментинин пардалга айтыры-гынын талазы-биле даргазы Уай-тынын пардалга конференцияны меделгени болза: «Август 7-де радио болгаш телевидение дамчыттыр Н. С. Хрущевтин чугаазы-биле хол-баштыр ханды-бир меделгеди хер-ек кырынга кылдырыңа ам бо өгө-лө беле авес бис».

Куруне секретары Ракс август 9-та Италиянын премьер-министри Фанфани-биле болгаш даштыкы хер-ектер министри Сенъ-биле Римге, а август 10-да кандел Аденаур-биле Ваденбията (Италия) учура-жып деп турар дээрин Уайт дик-таткан.

ЧУРУКТА: Чепсегле-нишикинни дүжүрениң талалакчыларынын колон-назынын Хиросимадан То-киоже баар орукта чоруп ораы.

Фото Джалан Престини.

Поташтан кичээниңер

Поташ—ажыг, оа чинчед, хо-ранын бүдүмөл болур. Ол сууга эстигел, а оон эвдирини өң чок кылагар. Сууга эвдирген поташты өг-бүлелерин херезе-жен ээлери шитки хентер бол-гаш шала чурунга ачылган ту-рарлар. Поташтын аймылдыг шымарларын эки бөлбөй чамык дээрешенер оон күштүг эвдир-дин битчи уругларын холу чөдө бөөр черлерге салып каар-лар. Стаханга кудуп каан поташ эвдирини битчи уругтар сүт деп бодааш иже кааштып болур, чамдыкка улуг кижилер бөзүн ону пакташам ам билди каар. Поташ эвдирининиң чатыс дамдызы кешти оа чиптер, а аас итинин, кымзыл-өштүк болгаш улуг-хырынды чымчак калтын мырдай быжыр чиптер. Улуг-хырынды поташка өрттөнгөн чымчак калты куурага калбак-калба-биле сывыралып үнүп ту-рар алар. Ылаңгыя битчи уру-ларга поташ кончук аймылдыг. Поташ ажыккен уругтар кедей арып-доруп авесарлар, а оон сөөдүнде өзүлден мырпай док-тай бөөр. Поташты хойну илжип-

кен таварышта кичи доразан «луп болур. Поташка өрттөнгөндө улуг-хырын аксы сорбулашам, мырпай дуй эгерий берип бо-лур. Ийчан мынар бугун-даа, сууга-да чөм ашпайт бөөр, а ону кончук нарын кезиниши-биле катап өдип болур. Ол мынша поташка өрттөнгөн сөө-дүнде улуг-хырынды үнөр үт-тардай берип болур. Ийчан чөм улуг-хырынга чыгалып мөөнел-геш туруп бөөр. База нарын кез-иниши кылар алар.

Поташка өрттөнгөн кымзыл-өштү эмдери дыкка берге бол-гаш нарын, а өмөдип турар кич-ке кичинчестик.

Поташты бажымын үрмек ажыдарынга ажыгларын шет-ледир, а бир авес ажыгап ту-рар болуварга ону ынангышты чөдө калагалар. Шала болгаш хеп чурунга ачылган болур бед-ик шымарлыг химикти бүдү-медери магалында сымт ту-рар, поташты оларындыкы со-луурун орадалжынар.

Областың Санитар-чырыдыкшынын бажыны